

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№3(132)/2020

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2020

Nur-Sultan, 2020

Нур-Султан, 2020

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан,
Қазақстан

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	ф.ғ.д., проф., Баку мемлекеттік университеті, Баку, Әзірбайжан
Ақматалиев Абдылдажан	ф.ғ.д., проф., Қырғызстан Ұлттық ғылым академиясы, Бішкек, Қырғызстан
Аймұхамбет Жанат	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Бахтикиреева Улдана	ф.ғ.д., проф., Ресей халықтар достығы университеті, Мәскеу, Ресей
Беженару Людмила	ф.ғ.д., проф., Яссы мемлекеттік университеті, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргүл	ф.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Біжкенова Айгүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жақыпов Жантас	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Журавлева Евгения	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жан Динжиң	PhD, проф., Миньцзу университеті, Пекин, Қытай
Ескеева Мағрипа	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ержласун Гүлжанат	PhD, проф., Хаджи Байрам Вели университеті, Анкара, Түркия
Қасқабасов Сейіт	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Негимов Серік	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нұрғали Қадиша	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нуриева Фануза	ф.ғ.д., проф., Қазан федералды университеті, Қазан, Татарстан, РФ
Райхл Карл	ф.ғ.д., проф., Бонн университеті, Бонн, Германия
Рахманов Носимхан	ф.ғ.д., проф., Ә. Науаи атындағы Ташкент өзбек тілі және әдебиеті мемлекеттік университеті, Ташкент, Өзбекстан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Тіл және халықаралық білім бойынша бірлескен ұлттық комитеті, Вашингтон, АҚШ
Сәтенова Серіккүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тәжібаева Сәуле	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тұрысбек Рақымжан	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Хисамитдинова Фирдаус	ф.ғ.д., проф., Уфа федералды зерттеу орталығы, Уфа, Башқұртстан, РФ
Чернявская Валерия	ф.ғ.д., проф., Лингводидактика жоғары мектебі, Санкт-Петербург, Ресей
Шәріп Амантай	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Шәріпова Гүлбану	ф.ғ.к., доцент м.а., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгей университеті, Измир, Түркия
Янковски Хенрих	PhD, проф., А. Мицкевич атынд. Польша университеті, Познань, Польша

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ. Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Журнал менеджері: Базылхан Г.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» Коммерциялық емес акционерлік қоғам

ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.

Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 9 дана. Басуға 09.09.2020 ж. қол қойылды.

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,

тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31-413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief Dikhan Kamzabekuly

Doctor of philology, academician of NAS RK, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Deputy Editor-in-Chief Zharkynbekova Sholpan

Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof., Baku State University, Baku, Azerbaidzhan
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof., National Academy of science of KR, Bishkek, KR
Aimukhambet Zhanat	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof., RUDN University, Moscow, Russia
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology, L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof., University UAIC, Iasi, Romania
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. Higher school of linguodidactics and translation, Saint Petersburg, Russia
Erzhiasun Güljanat	PhD, Prof., Hasi Bayram Veli University, Ankara, Turkey
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Henryk Jankowski	PhD, Prof., Adam Mickiewicz University, Poznan, Poland
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Khislamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof., UFRK RAS, Ufa, Bashkortostan, RF
Metin Ekiji	PhD, Prof., Ege University, Izmir, Turkey
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof., Kazan Federal University, Kazan, Tatarstan, RF)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof., University of Bonn, Bonn, Germany
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof., Tashkent State University of Uzbek language and literature, Tashkent, Uzbekistan
Rivers William Patrick	PhD, Prof., Joint national Committee on languages and international education, Washington, USA
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, as. Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Turysbek Rakymzhan	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhang Dingjing	PhD, Prof., Minzu University of China, Beijing, China
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Managing Editor: Bazylkhan G.

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Non-profit joint-stock company «L.N. Gumilyov Eurasian National University»

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 9 copies. Signed in print: 09.09.2020

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	д.ф.н., проф., Бакинский государственный университет, Баку, Азербайджан
Акматалиев Абдылдажан	д.ф.н., проф., Национальная академия наук КР, Бишкек, Киргизия
Аймухамбет Жанат	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бахтикиреева Улданай	д.ф.н., проф. Российский университет дружбы народов, Москва, Россия
Беженару Людмила	д.ф.н., проф. Ясский государственный университет, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бижкенова Айгуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жан Динжин	PhD, проф., Китайский университет Миньцзу, Пекин, Китай
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ержласун Гульжанат	PhD, проф. Университет Хаджи-Байрам Вели, Анкара, Турция
Каскабасов Сеит	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Негимов Серик	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф., Казанский федеральный университет, Казань, Татарстан, РФ
Райхл Карл	д.ф.н., проф., Боннский университет, Бонн, Германия
Рахманов Насимхон	д.ф.н., проф., Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы имени А. Навои, Ташкент, Узбекистан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Совместный Национальный комитет по языкам и международному образованию, Вашингтон, США
Сатенова Сериккуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Тажibaева Сауле	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Турьбек Рахимжан	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф., УФИЦ РАН, Уфа, Башкортостан, РФ
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф., Высшая школа лингводидактики и перевода, Санкт-Петербург, РФ
Шарип Амантай	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Шарипова Гульбану	к.ф.н., и.о. доцента, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгейский университет, Измир, Турция
Янковский Хенрих	PhD, проф., Университет имени Адама Мицкевича в Познани, Познань, Польша

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402
Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Менеджер журнала: Базылхан Г.

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ
Собственник: Некоммерческое акционерное общество «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева»

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018 г.

Периодичность: 4 раза в год. Тираж: 9 экземпляров. Подписано в печать 09.09.2020 г.

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: +7(7172)709-500 (вн. 31-413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Абдуова Б.С., Асанова Ұ.О.</i> Ұлттық дүниетанымдағы бөрілік рух сабақтастығы.....	8-17
<i>Әбсадық А.А., Қабылдинов З.Е.</i> Ахмет Байтұрсынұлы ғұмырнамасындағы Орынбор кезеңі: кейбір беймәлім мәліметтер мен деректер (ғылыми-танымдық экспедиция материалдары бойынша)	18-27
<i>Исламбаева З.У.</i> 1916 жылғы ұлт-азаттық көтерілістің драматургияда бейнеленуі	28-35
<i>Құрманғали Г.Қ.</i> Құранның ортағасырлық әдеби жәдігерлерге ықпалы	36-43
<i>Рахмонов Н.</i> Ежелгі Орталық Азия халықтарындағы рухани үдеріс тамырлары.....	44-50
<i>Шәріп А.</i> Қазақ поэзиясындағы Сарыарқа бейнесінің идеялық-көркемдік эволюциясы мен трансформациясы	51-59

Лингвистика және әдістеме

<i>Ашинова К.А.</i> Қысқарған және біріккен дипломатиялық терминдер	60-65
<i>Балтабаева Ж.Қ., Бияздықова Ә.Ә.</i> М. Жұмабаев шығармаларындағы «бақыт» базалық концептісінің мағыналық-ақпараттық өрісін айқындайтын тілдік бірліктер	66-74
<i>Ескеева М., Алашбаева Ж.</i> Орта ғасыр түркі мақал-мәтелдеріндегі адами қасиеттер көрінісі: салыстырмалы-тарихи талдау	75-85
<i>Құрманбайұлы Ш., Әділов М.Е.</i> Абай тіліндегі көнерген сөздер.....	86-97
<i>Құсайынова Ж.</i> Транспозицияланған құрылымдардың контекстік-модалдік қызметі	98-103
<i>Личман Е.Ю., Черняева И.В.</i> Қазақстан және Ресей әдебиетшілері, суретшілері шығармашылығында «жол/сапар» сарынының түсіндірілуі	104-122
<i>Орманова А.Б., Анафинова М.Л.</i> Ассоциативті эксперимент шеңберіндегі тілдік интерференция.....	123-132
<i>Садирова К., Әбдірова Ш.</i> Идеологиялық дискурс және ықпалдастық мәселесі.....	133-141

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Abduova B.S., Assanova U.O.</i> Legacy of the Wolf Spirit in the National Worldview	8-17
<i>Absadyk A.A., Kabuldinov Z.E.</i> Orenburg Period in Akhmet Baitursynuly's Biography: Some Unknown Archival Sources (based on materials of scientific and educational expedition).....	18-27
<i>Islambayeva Z.U.</i> Representation of the 1916 National Liberation Movement in Drama.....	28-35
<i>Kurmangali G.K.</i> Influence of the Koran on Middle Ages Literary Monuments	36-43
<i>Rakhmonov N.</i> Sources of Spiritual Processes Among Ancient Peoples of Central Asia	44-50
<i>Sharip A.</i> Ideological and Literary Evolution and Transformation of Saryarka image in the Kazakh Poetry	51-59

Linguistics and methodics

<i>Ashinova K.A.</i> Abbreviated and Combined Diplomatic Terms.....	60-65
<i>Baltabaeva Zh.K., Biyazydykova A.A.</i> Linguistic Units Determining the Semantic-Informational Field of the Basic Concept "Happiness" in M. Zhumabayev's Works.....	66-74
<i>Eskeyeva M., Alashbayeva Zh.</i> Representation of Human Qualities in Proverbs and Sayings of Turks of the Middle Ages: Comparative and Historical Analysis	75-85
<i>Kurmanbaiuly Sh., Adilov M.</i> Archaisms in Abay's Writing	86-97
<i>Kussaiynova Zh.</i> Context-Modal Functioning of Transposition Structures	98-103
<i>Lichman E.Yu., Chernyaeva I.V.</i> Interpretation of the «Path/Road» Motive in Works of Writers and Artists of Kazakhstan and Russia.....	104-122
<i>Ormanova A.B., Anafinova M.L.</i> Linguistic Interference in Terms of Associate Experiment	123-132
<i>Sadirova K., Abdirova Sh.</i> Ideological Discourse and Integration Issue	133-141

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Абдуова Б.С., Асанова У.О.</i> Преемственность волчьего духа в национальном мировоззрении	8-17
<i>Абсадык А.А., Кабульдинов З.Е.</i> Оренбургский период в биографии Ахмета Байтурсынулы: некоторые неизвестные архивные источники (по материалам научно-познавательной экспедиции).....	18-27
<i>Исламбаева З.У.</i> Отражение национально-освободительного восстания 1916 года в драматургии.....	28-35
<i>Қурманғали Г.К.</i> Влияние Корана на литературные памятники средневековья	36-43
<i>Рахмонов Н.</i> Источники духовных процессов среди древних народов Центральной Азии.....	44-50
<i>Шарип А.</i> Идеино-художественная эволюция и трансформация образа Сарыарки в казахской поэзии.....	51-59

Лингвистика и методика

<i>Ашинова К.А.</i> Сокращенные и комбинированные дипломатические термины....	60-65
<i>Балтабаева Ж.К., Бияздыкова А.А.</i> Лингвистические единицы, определяющие семантико-информационное поле базового концепта «счастье» в произведениях М. Жумабаева	66-74
<i>Ескеева М., Алашбаева Ж.</i> Репрезентация человеческих качеств в пословицах и поговорках тюрков средневековья: сравнительно-исторический анализ.....	75-85
<i>Қурманбайұлы Ш., Адилов М.Е.</i> Архаизмы в языке Абая.....	86-97
<i>Кусаинова Ж.</i> Контекстно-модальное функционирование транспозиционных структур	98-103
<i>Личман Е.Ю., Черняева И.В.</i> Интерпретация мотива «путь/дорога» в творчестве литераторов, живописцев Казахстана и России	104-122
<i>Орманова А.Б., Анафинова М.Л.</i> Языковая интерференция в рамках ассоциированного эксперимента.....	123-132
<i>Садирова К., Абдирова Ш.</i> Идеологический дискурс и проблема интеграции	133-141

ХҒТАР 17.01.09

Г.Қ. Құрманғали

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(E-mail: guka_1979@mail.ru)

Құранның ортағасырлық әдеби жәдігерлерге ықпалы

Аңдатпа. Мақалада қазақ әдебиеті тарихында орта ғасыр поэзиясының орны ерекше екені анықталып, түркі әдебиеттің идеялық-көркемдік маңызы сөз болады. Орта ғасыр шығармаларына өзек болған сол замандағы заман ахуалы, адамгершілік мәселелер, жеке тұлғаның ықылас-пейілінің өзгеруі және тағы да басқа тақырыптар талданады. Соның ішінде, орта ғасырда жазылған әдеби жәдігерлерге Құранның әсері жан-жақты қарастырылады. Орта ғасырдағы әдеби жәдігерлердің негізгі айтар ойы халыққа ислам дінін түсіндіріп, рухани тазалыққа шақыру нақты мысалдармен қарастырылады. Ислам діні орта ғасырдағы түркі әдебиетінің жаңа арнада дамуына әсер еткен, соның көрінісі сол дәуір шығармаларында Құран аяттары мен пайғамбар хадистері орынды пайдаланылғаны анықталады.

Қарахан дәуірінде жазылған шығармалардың басты тақырыбы болған дидактикалық мәселелерді орта ғасыр ақындары қалай жырлағаны анықталып, оның түркі әдебиетінің дамуына қаншалықты үлес қосқаны айқындалады.

Түйін сөздер: орта ғасыр әдебиеті, дидактикалық шығарма, түркі ақыны, дастан, діни әдебиет, үгіт-насихат, шығыс поэзиясы, Құран, суреттеу, адамгершілік мәселелер.

DOI : <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2020-132-3-36-43>

Түсті: 09.06.20 / **Қайта түзетілді:** 07.08.20 / **Жарияланымға рұқсат етілді:** 9.09.20

Араб қоғамында VIII ғасырда ғылымның бар саласына жаңа пайда болған ислам әсер еткені белгілі. Міне, осы мұсылман мәдениеті, әдебиеті мен ғылымы Қарахан әулеті билеген кезеңінде түркі даласына өзіндік бір үлкен леп алып келді. Жалпы қоғамда ислам діні барлық салада дінмен біте қайнасып, ол әдебиетте де көрініс бергенін бізге жеткен шығармалар айғақтайды. Осы тұста түркі әдебиетінде жаңа ағымдар пайда болды. Қарахан дәуірінде өмір сүрген ақындардың өлеңдері, сыршыл шайырлардың толғаныстары терең мағынаға толы философиялық-дидактикалық ойларға толы болған. Ақындардың үлгі-насихат, толғаулары сол заманның әдебиеттегі жаңалығы болып есептелінеді. Бұл кезеңді зерттеген ғалымдар Қарахан дәуірін түркі әдебиетінің «алтын дәуірі» деп атаған. Көне гректер мен шығыстың әдебиеті мен мәдениеті, философиясымен жан-жақты жете таныс болған түркі ғалымдары мен ақындарының өмірі Шығыста болып жатқан жаңашылдық кезеңіне тура келеді. Яғни, бұл кезеңді ғалым Ә. Қоңыратбаев Шығыс ренессансы деп атап, былай деп анықтама берген: «Ескі түркі жазбаларының бүкіл Орта Азия, Алтай және Қазақстан тайпаларына ортақтығын айта отырып, біз оны шығыс ренессансының алғашқы көрінісі болғанын да баса көрсетуіміз шарт. Шығыстағы ренессанстық құбылыстың атасы Әл-Фараби, Әл-Бируни, Әл-Хорезми, XV ғасырда Ұлықбек, Науаилер болса, осы екі аралықта толып жатқан ақын-шайырлар мен ғұлама ғалымдар болған» [1,41 б.]. Демек, Қайта өрлеу кезеңі Батыста XV ғасырға сәйкес келсе, шығыс әдебиетінде оның тамыры тереңде жатқанын аңғаруға болады. Үлкен серпіліс болып жатқан кезде өмір сүрген шайырлар, ғалымдар, яғни дарын иелері әртүрлі салада жасаған жаңалықтары болашақ қазақ өркениетінің негізін қалауға, рухани саланы жоғары дәрежеге көтеруге тырысты.

Жалпы қандай да болсын халықтың әдебиет тарихын алып қарасақ, оның дәуірлеген, кейде құлдыраған тұстарын байқауға болады. Сол сияқты қазақ әдебиеті тарихын-

дағы Х-ХІІ ғасырлар әдебиет дамуының алғашқы баспалдағы саналады. Аталған кезеңде жазылған діни, философиялық, дидактикалық шығармалар адамзат өркениетіндегі баға жетпес асыл мұралар болып табылады. Бұл құнды қазыналарымыздың жазылуына ислам дінінің әсері көп болған. Ұлан ғайыр түркі даласына мұсылман дінінің таралуы оның тарихына, тұрмыс-тіршілігіне еніп қана қоймай, сонымен қатар, әдебиет әлеміне де мүлдем жаңа бағыт, жаңа леп алып келді. Қазақ әдебиетінің ежелгі дәуір әдебиетіндегі жаңа кезең, ондағы өзгерістер жайында С. Сейфуллин: «Кәзіргі қазақ атаулы рулардың мұсылман діні кірген уағында, тұрмысына едәуір жаңалықтар, едәуір өзгерістер кірген сияқты. Тұрмысына өзгеріс кірген соң елдің салт-санасына да, тіліне де өзгерістер кірген сияқты» [2, 58 б.], – дейді.

Қарахан дәуірінде өмір сүрген түркі ақындары өздеріне дейін көп жырланбаған ғылым, білім, тәрбие, жақсы мінез-құлық, бір сөзбен айтқанда, дидактикалық мәселелерді жырларына арқау еткен. Бұл кезеңге дейінгі әдебиетте адамгершілік мәселелер тек шығарма ішінде ғана кездескені болмаса, бастан-аяқ тәлім-тәрбиені басты нысана ретінде алып жырлаған туындылар жоқ десе де болады. Адамгершілік, жеке адамдарға деген қарым-қатынасы, өзін-өзі ұстау, ақылдылық, сабырлылық және тағы да басқа тақырыптар жырланып, ақындар оны ислам діні тұрғысынан халыққа жан-жақты түсіндіруге тырысады. Бұл ғалымдардың айтуы бойынша дидактикалық сарында жазылған әдебиеттің пайда болуына негіз болған. Жалпы, орта ғасырдағы түркі әдебиетін зерттеушілер оны үш түрлі бағытқа бөледі. Олардың айтуы бойынша олар: 1) Құранмен астастыра жырлаған дидактикалық әдебиет; 2) Сопылық әдебиет; 3) Қайта өрлеу әдебиеті [3, 16 б.].

Орта ғасыр шығармаларының денін жоғарыда айтылған бағыттардың бірі, алғашқысы – діни-дидактикалық әдебиетке жатқызуға болады. Себебі аталған кезеңдегі әдеби жәдігерлер тұнып тұрған Құран аяттары мен пайғамбар хадистеріне негізделген. Ақындар мұсылман шарттарын басты нысанаға ұстай отырып, халыққа адал болуды, сарандық, надандық деген жаман әдеттерден сақтануды, білім алып, оны қадірлеуді, жақсыдан үйреніп, жаманнан жиренуге шақырып, үгіт-насихат айтады. Орта ғасырда өмір сүрген ақындар осындай тақырыптарды жырлап, болашаққа құнды мұралар тастап кеткен. Оған ислам дінінің әсері көп болған.

Таза дидактикалық тақырыпта жырлаған шығармалар түркі әдебиетінде Х-ХІІ ғасырлардан бастап негізін сала бастаған. Қарахан дәуірінде жазылған мұндай насихатқа толы шығармаларда көбінесе адамгершілік, тәрбиелік, философиялық мәселелер сөз болады. Мысалы, Жүсіп Баласағұн да, Ахмет Йүгінеки де адамдарға тура жол сілтеп, жақсы мен жаманды айыруды, күнделікті өмірге қажетті пайдалы кеңестерді өз шығармаларына арқау еткен.

А. Байтұрсынұлы жазба әдебиетті діндар дәуірі, екіншісі ділмәр дәуірі деп екіге бөліп зерттеген. Алғашқы дәуірді төмендегідей түрлерге бөліп қарастырады: «Діндар жағының басымдығымен айрылатын түрлері мынау: қисса, хикаят, мысал, насихат (үгіт), мінажат, мақтау, даттау, айтыс, толғау, терме» [4; 319 б.]. Ғалымның зерттеуіне жүгінетін болсақ, орта ғасырда өмір сүрген ақындардың шығармаларын діндар дәуіріндегі насихат (үгіт) түріне жатқызуға болады. Себебі орта ғасыр шайырларының шығармаларында болашақ ұрпаққа білімділік пен надандық, жомарттық пен сарандық, игі мінез бен жарамсыз қылық, сабырлылық пен ашудың зияны мен пайдасы туралы үгіт-насихат айтады.

Түркі дәуірінде жазылған әдеби шығармалар Көк Тәңірге сыйынған түркі елін біртіндеп Ислам дініне қарай бұру арқылы оның қағида-шарттарын насихаттауды алдына мақсат етіп қояды. Міне, осындай көркем туындылар қатарына Х-ХІІ ғасырларда өмір сүрген Ж. Баласағұнның «Құтты білігі», А. Йүгінекидің «Ақиқат сыйы», А. Иасауидың «Даналық кітабы» жатады. Олар өз шығармаларында мұсылман дінін насихаттау арқылы адамзатқа тура да, әділ жол сілтейді, тәрбиелі, иманды, өнегелі болуды үндейді.

Бір бөліп айтарлық мәселе: осы «Ақиқат сыйы» дастанына Құран Кәрімнің тигізген әсерінің молдығы дер едік. Ахмет Йүгінеки дастанының алғашқы сөзі «Бисмил-лаһир рахман ир-рахим» деп Алла-Тағаланы мадақтаумен, оған шүкіршілік айтумен басталуының өзі осының айғағы. Бұл сөз Құранның кілті болып табылады. Аталған ақындар мұсылман дінінің кереметін түсініп, өз шығармаларын рақымды да, мейірімді Алланың атымен бастауды міндет санаған. Ислам дінін қабылдаған соң әрбір араб ақындары сияқты олар да бұл үрдісті жалғастырып, дінге деген құрметтерін білдіріп отырған. Қарахан дәуірінен бастап, Алтын Орда мемлекеті кезіндегі түркі шайырлары, тіпті, бүгінгі таңға дейінгі көркем сөз шеберлерінің мұндай тәсілмен шығармаларын бастамағандар кемде-кем.

Сонымен қатар, Жүсіп Баласағұн да: «Бісмилләхи-р-рахмани-р-рахим!

Әзиз, уә, күллі ұлылықтың иесі, жер мен көкті жаратқан, тірі жанның бәріне ризық берген құдіреті күшті тәңірге ырзамыз. Әрі ол атақ-даңққа бөлене берсін!» [5, 38 б.], – шығарманың өн бойында Жаратқанға жалбарынып, оған шүкірлігін айтып отырады. Әр сөзін Алланың атымен бастап, құдіретіне бас иеді.

Ал, Махмұт Қашқари «Диуани лұғат-ит-түрк» сөздігін «Аса қамқор, ерекше мейірімді Алланың атымен бастаймын» [6, 29 б.] деп тура Құрандағыдай бастайды. М. Қашқари өз сөзінен бұрын Алланың сөзін қойып, одан медет сұрап, оған шүкірлік айтады.

Шығармасын мұндай үлгімен бастау Алтын Орда тұсында жазылған шығармаларда да кездеседі. Хорезмидің «Мұхаббат-намасы», Құтыбтың «Хұсрау-Шырыны», Сейф Сарайдың «Гүлстан би-т-түркийі» және тағы басқа шығармаларда жалғасын табады.

Ей, айташы, Алланы айт,
Аты жақсы Құдайды айт,
Төрт шадияр, Мұстафа,
Мұсқап ашқан ғаламды айт.
Тәңірім сөзі бұрқанды айт,
Кәлим Алла – құранды айт,
Тәңірім салса аузыңа,
Жан жолдасың иманды айт [7, 172 б.],

деп бертінде өмір сүрген Бұқар жырау да алғы сөзін Құдайдың атымен бастаған. Алланы аузына ала отырып жырау төрт сахаба мен Мұхаммед пайғамбарды (с.а.с.) өлең жолдарына қосады. Тура Құран сөзімен бастамаса да, қазақ ақындары өз түсінігіне сай етіп жырлаған. Мысалы, ХІХ ғасырда өмір сүрген Қожабай Тоқсанбайұлы да әуелі сөзін Алладан бастап, оны дәріптеп жыр арнаған:

Пісмилла, әуел Алла - сөздің басы,
Пісмилла, деген сөзім діннің қасы.
Сөйлеп қал өлмей тұрып қызыл тілім,
Келмейді екі елуге ердің жасы

Иа, Алла, қате кетсек, ғапу айла,
Ғаламның он сегіз мың падишасы.
Һар һалы затың ұлық падишасын
Күнәсін пенделердің жарылқашы [8, 208 б.]

Демек, мұндай үрдіс тек орта ғасыр мұраларында ғана емес, қазақ әдебиетінде әлі де жалғасын тауып келе жатыр. Бұл ежелгі жырлар мен бүгінгі көркем шығармалардың арасындағы дәстүр сабақтастығы болып табылады.

Ахмет Йүгінеки:

Йә, жаратушым, шексіз мадақ айтам саған,
Сенің мейірім-шапағатыңнан үміт етемін.
Мақтау айтуға лайық па бұл тілім,
Шамам келгенше, айтайын, жәрдем бер маған [9; 21 б.]

деп Алланы мадақтай отырып, оның мейірім-шапағатынан үміт етеді. Құдіреті күшті Алла-Тағаланың жаратқан он сегіз мың ғаламын мадақтамайтын, оның құдіретін мойындамайтын тіршіліктің кездеспейтінін тілге тиек етіп, өлең жолдарына қосады. Жер бетіндегі ұшқан құс, жүгірген аң, тіпті жанды-жансыздың бір құдайдың барлығына куә, сонымен қатар, ақылы жоқ иелері де өздерінің жаратқанына бас иіп, шүкірлігін тоқтатпак емес дейді.

Орта ғасыр ақыны «Кама қала Аллах Та'ала ихрижу л-хайиа мин ал-майити уа иухрижу л-майита мин ал-хайиа» / Алла-Тағала былай деген: Тіріні өліден шығарамын, өліні тіріден шығарамын/, – деген Құрандағы аятты қарапайым тілмен өлең жолдарына қосады. Йүгінеки – Алла сипаттарын шығармасына арқау етіп, өлең шумақтарына көркем тіл, бейнелі сөзбен сипаттап бере білген көркем суреткер. Бұл туралы Р. Бердібаев былай деген: «Түркістан топырағында туған кемеңгер ақын дін, шариғат білімдерін терең үйренгені дастанның әрбір шумағынан дерлік байқалады. Құран сөздері мен пайғамбар хадистерінде тұнып тұрған поэзия бар екенін әліппе оқытқандай үйреткен Ахмет Йүгінекиді дін насихатшысы деуге болады» [10, 20 б.]. Дастан тұнып тұрған ислам қағидалары, сол себепті оның діни мазмұны басым.

Ақын алғашқы сөзін қайырымды да мейірімді Алланың атымен бастаса, келесі жолдарда ең соңғы пайғамбар Мұхаммедке (с.а.с.) салауат айтумен жалғастырады:

Енді Алланың сүйіктісінің жақсы жақтары туралы бірнеше бәйіт тыңда,
Ақыл-ойыңа салып, сөзімді аңда.

Ол тумысынан игі, адамның бақыттысы,

Жаратқандарының ішінде оған тең келетін жоқ [9, 22 б.].

Шығыс әдебиетіне тән дәстүрді бұзбай, пайғамбарды (с.а.с.) өлең жолдарына қосқан автор оның қасиеттерін «ақыл-ойға салып» ұғуға шақырады. Йүгінеки өзге пайғамбарларды жарқын жүзге, Мұхаммед (с.а.с.)-ды сол жүзде орын алған көзге теңейді немесе екінші тармақта оларды қызыл шырайлы бетке, пайғамбарды (с.а.с.)-ды сол бетке жарасып тұрған, ерекше көрік беріп тұрған меңге балап, көркем сипаттаған. Шығарма авторы Мұхаммед (с.а.с.)-ның ерекше қасиеттерін өлеңге қосып, оған деген құрметін, махаббатын осылай білдірген.

Көне дәуірден жеткен көркем мұраларда көпшілікті ислам діні арқылы рухани тазалыққа шақырып, араб халқы жеткен өркениетке үндейді. Сондай мықты мемлекет болу үшін діннің мықты қару болатынын ел билеушілер, ақындар жақсы түсінген. Орта ғасыр шайырлары адамның теріс жолға түсіп, бейбастықтың көбейіп жалған дүниенің қызығына алданып, басты нәрсені ұмытқанын зарлана отырып жырлайды. Олардан аулақ болып, тазалыққа ұмтылуға, мәңгілік нәрсені иеленуге шақырады. Бұл шығармалардың негізгі айтар ойы – халыққа ислам дінін түсіндіру, адамгершілік мәселелерді насихаттау: «Унинг досто ни хам туркий элатларга исломий одоб қоидалари, маъनावий-ахлоқий камолот сирларидан таълим беришга мужаллаган» [11, 151 б.].

Көркем сөз шеберлерінің өз шығармаларында халықты оқу-білімге шақырған, имандылық, әдептілікке үндеген, яғни олардың көтерген тақырыптары адамгершілік, моралдық ұғымдар, жақсы мінез-құлық жайында өсиет-ойлары еді. Тіпті, олар туындыларында күнделікті тіршілікте кездесетін қарапайым нәрселерге дейін мән беріп отырған. Олар өз ойларын Құран аяттарымен өзара ұштастыра отырып, асқан шеберлікпен жеткізе білген. Өсіресе оқу-білім жайында айтқан сөздері терең де мағыналы, мазмұнды болып келеді. Мысалы, «Білгеніңді үйрету парыз» деген сөзді берік ұстанған Ахмет Йүгінеки өзі үйренген пайдалы ілім-білімді замандастарына, болашақ ұрпаққа үйретіп, шығармасы арқылы санасына сіңіруге тырысады.

Ақынның алғашқы сөзін оқы, біл деп бастауы бекер емес. Әдиб Ахмет Адамның өмірдегі мақсаты не? – деген сұраққа Алланы тану деп жауап береді. Қасиетті кітап Құранда: «Әр адамның мақсаты – Алланы тануды» басты қағида ретінде ұстанып, ол мақсатқа

жетудің құралын іздей бастайды. Ақын оған білім арқылы жетуге болатынын айқын айтады. Бұл дүние құбылыстарын дін арқылы түсінуге, түсіндіруге тырысқан Иүгінеки оқу-білім арқылы Алланы тануға шақырады, сол арқылы бақытқа жетуге болатынын шебер баяндайды. Алла-Тағала Жәбірейіл періште арқылы Мұхаммед (с.а.с.) пайғамбарға жеткізген алғашқы сөзі де: «Оқы! Алланың атымен оқы!» деп басталатыны бәрімізге мәлім. Міне, ақынның негізгі бөлімінің беташарын білімнің пайдасын айтумен бастауы Құраннан алған үлгісі деп білеміз. Ақынның білімнің пайдасы жайындағы ой-толғаныстары Құран-Кәрімнің бірқатар сүрелерінде кездесетіні келесі аяттардан көруге болады: «Алла-Тағала сендерден иман келтіргендердің және ғылым бергендердің дәрежелерін көтереді» (Мужадлә 58:11); «(Мұхаммед), Білгендер мен білмегендер тең бола ма?» (Зумар 39:9). Бұған қарап, Иүгінеки Құранды жақсы біліп қана қоймай, ол ислам дінінің қажетті тұстарын толық қамтып, оны дүйім жұртқа қарапайым тілде дінді жете түсіндіруге бар күшін салған. «Білімді Қытайдан болса да үйрен» – деген пайғамбардың (с.а.с.) хадисін шамшырақ етіп ұстанып, жоғарыға, биік мақсаттарға ұмтылуға шақырады.

Түркі тіліндегі дидактикалық шығармалардың негізін салған Жүсіп Баласағұн шығармасында да білімнен келетін пайда мен надандықтың әкелетін зияны жайында өлең жолдары көп кездеседі. Ақын білімдінің дәрежесін білімсізден жоғары қойып суреттейді, сауатсыз кісімен тіл табысу қиын болатынын айта отырып, білімсіз жанның қандай болатынын жыр өзегіне айналдырады.

Бұл сөзімді білімдіге арнадым,
Білімсіздің тілін ұға алмадым.

Білімсізбен ешбір сөзім жоқ менің,
Ей, білікті, қызметшіңмін мен сенің...

Ақыл, білім ең өз нәрсе, күшті, нық,
Егер болса, істет, ұшып көкке шық! [5, 68-69 бб.],

деп Баласағұн алғашқы тарауын білімді жырға қосуден бастайды. Білімді адамның айтқан сөздерінің бастауы кең бұлақтың көзі тартылмайтыны сынды мәңгілік ел есінде қалатынын тілге тиек етеді.

Ал, Махмұт Қашқаридың «Диуани лұғат-әт-түрк» атты сөздігінде де оқу-білім туралы нақыл сөздер жиі кездеседі. Халық арасынан жинаған өлең шумақтарында білім үшін жалғыз атты да құрбан етуден аянбау керектігі туралы айтылады. Сонымен қатар, оқырмандарына білім алу жолында рухани дамыған адам, яғни білімді болу керек, оның жолы ауыр болса да, төзу керектігі жайында өнегелі ой тастайды [6, 113 б.]. Қарахан дәуірі тұсында өмір сүрген М. Қашқари, Ж. Баласағұн, А. Иасауи және А. Иүгінеки шығармаларында білімді болу мәселесі бірінші орынға қойылғанын айқын аңғаруға болады.

Шығыс дүниетанымы бойынша бұл дүние – жалған, бәрі уақытша нәрсе. Шығыс халықтары діни қағида-шарттарды берік ұстанып, дүниені өзгертуге талаптанбайды. Ал, адамды өзгертуге болады дейді. Ол үшін адам бойындағы жаман әдеттерден арылуды насихаттайды. Мысалы, білімнің нәрімен сусындаған әрбір жеке тұлға жоғары көтеріледі, білімсіз надан төмен құлдырайды дейді. Міне, жеке тұлғаның өсу жолы мен құлдырау жолдарын ақын айқын ашып түсіндірген және ол өте сәтті шыққан.

Қарахан дәуірінде өмір сүрген ақынның бірі Ясауи да бұл дүние мәңгілік емес дейді. Орта ғасыр ақыны ажалды төрт аяқты шабан атқа теңейді. Одан ешкім қашып құтыла алмайтынын ақын көркем суреттейді. Ақын жинаған малдан ешқандай пайданың жоқтығы, ажал жеткен күні олардың барлығы қалатыны туралы былай дейді:

Білгейсің бұ дүние барша елден өтер,
Малға сенбе, бір күні қолдан кетер.

Ата-ана, қарындас қайда кетті деп ойлап көр,
Төрт аяқты шабан ат бір күні саған жетер [12, 38 б.].

Ал, Йүгінеки адам қателіктерінің басы – сырты жылтыр әлемнің ішкі сорақылығын білмей алдану дейді. Сырты жылтыр бұл жалғанды сиқырлы сұр жыланға теңейді: «Бұл дүние – жылан. Жыланның көзін жой, Сипағанға жұмсақ, бірақ іші тола у». Бұл дүниенің сырт қарағанда өте тәтті, ал ішін ашсаң мың түрлі жамандыққа кездесетінін тамаша суреттеген.

Дидактикалық тақырыпта жазылған «Ақиқат сыйы» дастанында адамдардың қоғамдағы қарым-қатынасы туралы да өлең жолдары кездеседі. Әдепсіздік, дөрекілік, екіжүзділік, надандық сынды теріс мінез-құлықтардың адамға жамандық әкелетіндіктен одан арылуды насихаттайды. Сондықтан орта ғасыр ақыны адам бойындағы жақсы қасиеттерді мадақ тұтып ардақтайды. Йүгінеки оның бір мысалы ретінде әдептілікті айтады. Әдептіліктің басы – тілге сақ болу, тіліңді тиып ұстау, дұрыс ойланып сөйлеу керек дей келе: «Тіліңді тый – сонда тісін сынбайды, Жөнсіз шыққан тілден тісің қағылар» деп тілге бір тарау арнаған. Бұл жерде ақын тіл өнері жайында бірнеше жыр дестелерін келтіреді. Орта ғасыр шайыры сөздің қадірін кетірмей ойланып сөйлеу керектігін шебер баяндайды. Жақсылық та, жамандық та тілден туындайтынын ескерте отырып, автор Мұхаммед (с.а.с.) пайғамбардың хадисін сөзінің дәлелді шығуы үшін өлең жолдарына айналдырған:

Тіліңді бақ. Аз болсын сөзің,
Тіліңді бақсаң, боларсың аман өзің.
Пайғамбар: «Адамның жүзін отқа күйдіретін,
Тіл» деді. Тіліңді тарт. Сақтан оттан өзің [9, 28 б.].

Қоғамның күнделікті тұрмыс-тіршілігінің әрбір құбылысына, мәніне терең бойлап, өз түйіні, айқын көзқарасы, пайымдауы бар Жүсіп Баласағұн да «Құтадғу білік» дастанының жетінші тарауын «Тіл өнерінің қасиет-сипаты мен пайда, зиянына» арнаған:

Тіл қадірлі етер, ерге бақ қонар,
Қор қылар тіл, кететұғұн бас болар.

Көп сөйлеуден артық пайда көрмедім,
Және сөйлеп, және ештеңе өнбеді.

Біліп айтқан сөз – білікті саналар,
Біліксіз сөз басыңды жеп, табалар.

Көп сөйлеме, аз айт бір-ер түйірін,
Бір сөзбен шеш күмән сөздің түйінін [5, 64-65 бб.].

Орта ғасыр ақыны өз қадірінді кетірмей, сөзді бағып, бастың кесіліп, тістің сынып қалмауын қадағалау керек дейді. «Құтадғу білікте» автор адамға тілден келетін пайдасы мен зиянын әр қырынан ашып, көркем сипаттаған. Осындай өлең жолдарынан біз орта ғасырдың өзінде-ақ оқымысты ғалымдардың тіл өнеріне қаншалықты мән бергенін аңғарамыз. Демек, бұл дүниеде байлық жинап, ішіп-жеуден баз кешіп, тура жолды таңдағандарға тілдерін тиып ұстау күнәдан арылуға көмектесетінін айтады. Құдайды таппай, теріс жолға түскендерді дұрыс бағытқа бастайтын да, адасуға итермелейтін тіл дейді.

Орта ғасырда өмір сүрген шайырлардың туындыларын дінмен байланыстыра жырлауы олардың ерекше бөліп айтарлық артықшылықтары деп есептейміз. Түркі шайырлары араб тіліндегі Құранда жазылған насихат, қанатты сөздерді қарапайым көпшілікке түсінікті тілде көркем, әрі бейнелі сөздермен жеткізуді мақсат етті және сол мақсатына жетті. Сол арқылы олар ислам дініндегі адамдарды ізгілік пен адамгершілікке, имандылық мәселелерін өз жырларына арқау етіп, рухан тазалыққа шақырған. Демек, орта ғасырда өмір сүрген ақындардың шығармалары келер ұрпаққа арналған насихатқа толы тәлім-тәрбие беретін өнегелі шығармалар болып табылады.

Қорыта келгенде айтарымыз, мұндай рухани тазалыққа шақыратын шығармалар жазатын ақындардың әдебиетке қосқан үлесі зор. Осындай көркем сөз шеберлерінің баға жетпес еңбектері ежелгі әдебиетіміздің шоқтығы биік екенін тағы да дәлелдейді. Қай кезеңде болмасын өлеңнің сырын, мәнін түсінетін, оны дәріптейтін ақындардың әдебиетке қосар үлесі зор.

Әдебиеттер

1. Қоңыратбаев Ә. Қазақ фольклорының тарихы. / Ә. Қоңыратбаев. – Алматы: Ана тілі, 1991. – 288 б.
2. Сейфуллин С. Қазақ әдебиеті / С. Сейфуллин. Шығармалар. 6-том. – Алматы: Жазушы мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1964. – 455 б.
3. Ганиева Р. Татарская литература (традиции, взаимосвязи). – Казань: Издательство Казанского гос. университета, 2000. – С. 320.
4. Байтұрсынұлы А. Бес томдық шығармалар жинағы. I том. / А. Байтұрсынұлы. – Алматы: Алаш, 2003. – 408 б.
5. Жүсіп Баласағұн. Құтты білік. / Қазақ тіліне аударған, алғы сөзі мен түсінігін жазған А. Егеубай. – Алматы: Жазушы, 1986. – 616 б.
6. Махмұт Қашқари. Түрк тілінің сөздігі («Диуани лұғат-ит-түрк»). 3 томдық. 1-том. / қазақ тіліне аударған, алғы сөзі мен түсінігін жазған А. Егеубай. – Алматы: Хант, 1997. – 592 б.
7. Алдаспан. XV-XVIII ғасырлардағы қазақ ақын-жырауларының шығармалар жинағы / Құраст. М. Мағауин. – Алматы: Жазушы, 1971. – 278 б.
8. XIX ғасырдағы қазақ поэзиясы. – Алматы: Ғылым, 1985. – 320 б.
9. Ахмет Иүгінеки Ақиқат сыйы. / Түпнұсқаның фотокөшірмесі, транскрипциясы, прозалық және поэзиялық аудармасы. Баспаға дайындағандар: Ә. Құрышжанов, Б. Сағындықов. – Алматы: Ғылым, 1985. – 152 б.
10. Егеубаев А. Ежелгі дәуірдегі қазақ әдебиетінің көркемдік жүйесі (X-XII ғасыр: көркемдік-эстетикалық ізденістер мен түрленулер). Монография. / А. Егеубаев. – Алматы: АБА «Ай-кос», 1999. – 209 б.
11. Маһмудов Қ. Аһмад Югнакийнинг “һибатул һақайиқ” асари һакида. – Ташкент, Узбек адабиеті, 1972. – 300 б.
12. Қожа Ахмет Иасауи. Диуани хикмет / қазақ тіліне түсіргендер: М. Жармұхамедұлы, С. Дәуітұлы, М. Шафиғи. – Алматы: Мұраттас, 1993. – 262 б.

Г.К. Курмангали

*Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева,
Нур-Султан, Казахстан*

Влияние Корана на литературные памятники средневековья

Аннотация. В статье подчеркивается значение средневековой поэзии в истории казахской литературы, а также идейно-художественное значение тюркской литературы. Анализируются такие темы, как положение дел эпохи, нравственные проблемы, изменения нравов и многое другое, что стало основой в произведениях средневековья. В частности, широко обсуждается влияние Корана на произведения средневековья. Основная идея произведений средневековья состояла в том, чтобы объяснить религию ислама народу и призывать его к духовной чистоте. Ислам оказал влияние на развитие средневековой литературы в тюркской литературе, и это можно увидеть из использования Корана и хадиса Пророка в трудах той эпохи.

Статья раскрывает то, как средневековые поэты воспевали дидактические проблемы, которые были главной темой сочинений караханидской эпохи, и их вклад в развитие тюркской литературы.

Ключевые слова: средневековая литература, дидактическое произведение, тюркский поэт, дастан, религиозная литература, назидание, восточная поэзия, коран, описание, нравственные свойства.

G.K. Kurmangali

L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Influence of the Koran on Middle Ages Literary Monuments

Abstract. The article emphasizes the importance of medieval poetry in the history of Kazakh literature, as well as the ideological and artistic significance of Turkic literature. It analyzes such topics as the state of affairs of the era, moral problems, changing morals which became the basis in the works of the medieval period. In particular, the influence of the Koran on the works of the medieval period is widely discussed. The main idea of the works of the medieval period was to explain the religion of Islam to the people and call them to spiritual purity. Islam influenced the development of medieval literature in Turkic literature, and it can be seen from the use of the Qur'an and the hadith of the Prophet in the writings of that era.

The article reveals how medieval poets sang didactic problems, which were the main theme of the works of the Karakhan Era and their contribution to the development of Turkic literature.

The article reveals how medieval poets sang didactic problems, which were the main theme of the works of the Karakhan era and their contribution to the development of Turkic literature.

Keywords: medieval literature, didactic work, Turkic poet, dastan, religious literature, edification, oriental poetry, Koran, describe, moral problems.

References

1. Konyratbaev A. Kazak folklorynyn tarihy [History of Kazakh folklore], (Almaty, Ana tili, 1991, 288 p.) [in Kazakh].
2. Seifullin S. Kazak adebieti [Kazakh literature], Shygarmalar [Composition] (Almaty, Zhazushy memlekettik korkem adebiet baspasy, 1964, 455 p.) [in Kazakh].
3. Ganieva R. Tatarskaya literatura (traditsii, vzaimosvyazi) [Tatar literature: traditions, interconnections]. (Kazan, Izdatelstvo Kazanskogo gos. Universiteta, 2000, 320 p.) [in Russian].
4. Baitursynuly A. Bes tomdyk shygarmalar zhinagy [Work in 5 volumes]. (Almaty, Alash, 2003, 408 p.) [in Kazakh].
5. Balasagun Zh. Kutty bilik [Gracious knowledge]. (Almaty, Zhazushy, 1986, 616 p.) [in Kazakh].
6. Kashkari M. Turk tilinin sozdigi («Diواني lugat-it-turk») [Collection of Turkic languages]. (Almaty, Hant, 1997, 592 p.) [in Kazakh].
7. Aldaspan. XV-XVIII gasyrlardagy kazakh akyn-zhyraularynyn shygarmalar zhinagy [Collection of works of Kazakh akyn-zhyrau of the XV-XVIII centuries]. (Almaty, Zhazushy, 1971, 278 p.) [in Kazakh].
8. XIX gasyrdagy kazakh poeziiasy [Kazakh poetry of the XIX century]. (Almaty, Gylym, 1985, 320 p.) [in Kazakh].
9. Akhmet Y. Akikat syiy [The gift of truth]. (Almaty, Gylym, 1985, 152 p.) [in Kazakh].
10. Egeubaev A. Ezhelgi dauirdegi kazak adebietinin korkemdik zhuiesi [The artistic system of the Kazakh literature of ancient times]. (Almaty, Aikos, 1999, 209 p.) [in Kazakh].
11. Makhmut, K. Akhmad Yugnakiining «Khibatul khakaiyk» asari khakida [The work of Ahmed Yugnaki's «ibibatul ulaqaiyk» is about.]. (Tashkent, Uzbek adabiet, 1972, 300 p.) [in Uzbek].
12. Kozha A.Y. Diواني khikmet [Diwani wiki]. (Almaty, Murattas, 1993, 262 p.) [in Kazakh].

Автор жайлы мәлімет:

Құрманғали Гүлнара – Шығыстану кафедрасының доцент м.а., Халықаралық қатынастар факультеті, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Kurmangali Gulnara – Acting Associate Professor, Department of Oriental Studies Faculty of International Relations, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы электронды нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан алынған **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімделгеніне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 беттен 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақалаға қойылатын талаптар:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланың құрылымы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады) Автор(лар)дың **E-mail-ы** – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қою кіші әріппен жазылады)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы,

қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.].)

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттер:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprttenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT).

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо предоставить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие об-

легчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Компьютерде беттеген: Дәмегүл Елешева

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2020. - 3 (132). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. 151-б.
Шартты б.т. - 9,4 Таралымы - 9 дана
Электронды нұсқа: [http:// bulphil.enu.kz](http://bulphil.enu.kz)

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды